

NAČELA KOJIMA SU SE RUKOVODILI FRANJEVCI TIJEKOM DRUGOG SVJETSKOG RATA*

FRANJEVAČKI RED

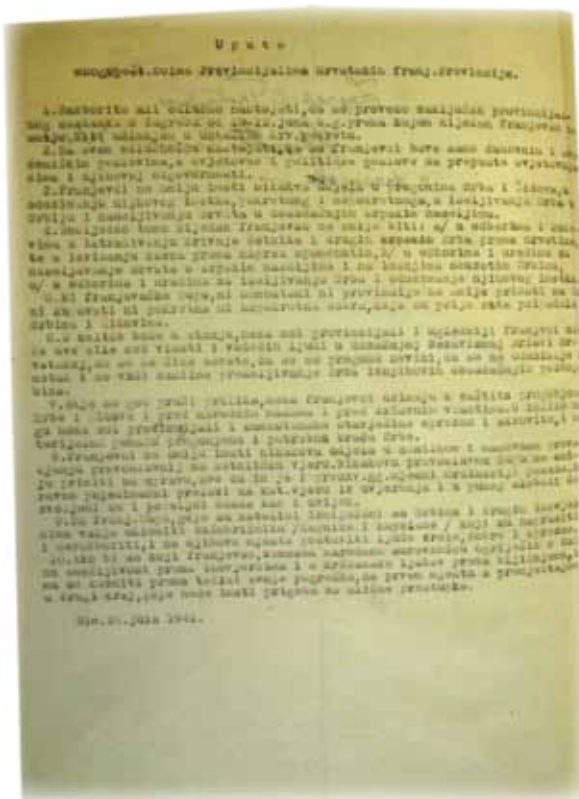
Upute

mnogopošt. Ocima Provincijalima Hrvatskih franj. provincija.

1. Razborito ali odlučno nastojati, da se provede zaključak provincijalnog sastanka u Zagrebu od 10-12. juna o.g. prema kojem nijedan franjevac ne smije biti učlanjen u Ustaškom hrv. pokretu.
2. Sa svom odlučnošću nastojati, da se franjevci bave samo duhovnim i svećeničkim poslovima, a svjetovne i političke poslove da prepuste svjetovnjacima i njihovoj odgovornosti.
3. Franjevci ne smiju imati nikakva udjela u progonima Srba i Židova, u oduzimanju njihovog imetka, pokretnog i nepokretnoga, u iseljivanju Srba u Srbiju i naseljivanju Hrvata u dosadašnjim srpskim naseljima.
4. Dosljedno tomu nijedan franjevac ne smije biti: a/ u odborima i sudovima u istraživanju krivnje četnika i drugih Srba prema Hrvatima, te u izricanju kazna prema napred spomenutim, b/ u odborima i uredima za naseljavanje Hrvata u srpskim naseljima i na imanjima oduzetim Srbima, c/ u odborima i uredima za iseljavanje Srba i oduzimanje njihova imetka.
5. Ni franjevačke župe, ni samostani ni provincija ne smiju primati na dar ni kupovati ni pokretna ni nepokretna dobra, koja su prije rata pripadala Srbima i Židovima.
6. Ukoliko budu u stanju, neka oci provincijali i ugledniji franjevci ulože sve sile kod vlasti i vodećih ljudi u današnjoj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, da se ne čine osvete, da se ne progone nevini, da se ne oduzimlje imetak i ne vrši nasilno preseljavanje Srba iz njihovih dosadašnjih postojbina.
7. Gdje se god pruži prilika, neka franjevci uzimaju u zaštitu progone Srbe i Židove i pred narodnim masama i pred državnim vlastima. U koliko mogu neka oci provincijali i samostanske starješine oprezno i skrovito, i materijalno pomažu progonjenu i potrebnu braću Srbe.
8. Franjevci ne smiju imati nikakva udjela u nasilnom i masovnom prevadjanju pravoslavni na katoličku vjeru. Nikakvu pravoslavnu župu ne smiju primiti na upravu, sve da im je i preuzv. gg. mjesni Ordinariji ponude. Naravno pojedinačni prelazi na kat. vjeru iz uvjerenja i u punoj slobodi dozvoljeni su i poželjni danas kao i uvijek.
9. Sa franj. župa, gdje su katolici izmiješani sa Srbima i drugim inovjercima valja ukloniti dušobrižnika /župnike i kapelane/ koji su naprasiti i nerazboriti, i na njihovo mjesto postaviti ljude zrele, dobre i oprezne.
10. Ako bi se koji franjevac, zanesen narodnom surevnošću ogriješio o dužnu snošljivost prema inovjercima i o kršćansku ljubav prema bližnjemu, ima se kazniti prema težini svoje pogreške, na prvom mjestu s premještajem u drugi kraj, gdje neće imati prigodu za slične prestupke.

Rim, 24. jula 1941. ✍

* Tekstovi su prijepis prema izvornim spisima.

HRVATSKI FRANJEVCI

Franjevački provincijal
Zagreb, Kaptol 9

Broj 1985/41.

Preuzvišeni gospodine Nadbiskupe!

U ime petorice Provincijala našega franjevačkoga Reda slobodan sam uputiti Vam ovu izjavu kao Predsjedniku Biskupskih Konferencija.

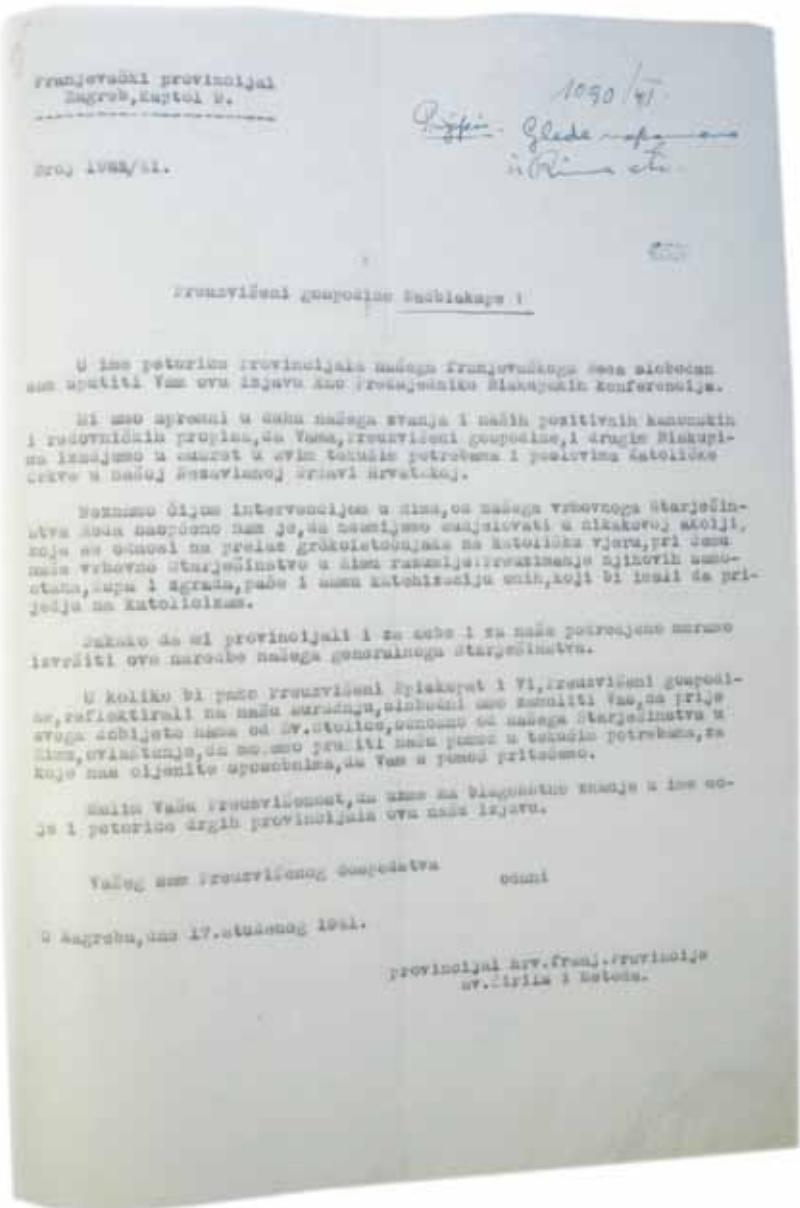
Mi smo spremni u duhu našega zvanja i naših pozitivnih kanonskih i redovničkih propisa, da Vama, Preuzvišeni gospodine, i drugim Biskupima izadjemo u susret u svim tekućim potrebama i poslovima Katoličke Crkve u našoj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

Neznamo čijom intervencijom u Rimu, od našega vrhovnoga Starješinstva Reda saopćeno nam je, da nesmiemo sudjelovati u nikakvoj akciji, koja se odnosi na prijelaz grčkoistočnjaka na katoličku vjeru, pri čemu naše vrhovno Starješinstvo u Rimu razumije: Preuzimanje njihovih samostana, župa i zgrada, pače i samu katehizaciju onih, koji bi imali da prijedju na katolicizam.

Dakako da mi provincijali i za sebe i za naše podređjene moramo izvršiti ove naredbe našega generalnoga Starješinstva.

Ukoliko bi pako Preuzvišeni Episkopat i Vi, Preuzvišeni gospodine, reflektirali na našu suradnju, slobodni smo zamoliti Vas, da prije svega dobijete nama od Sv. Stolice, odnosno od našega Starješinstva u Rimu, ovlaštenje, da možemo pružiti našu pomoć u tekućim potrebama, za koje nas cijenite sposobnima, da Vam u pomoć pritečemo.

Molim Vašu Preuzvišenost, da uzme na blagohotno znanje u ime moje i petorice drugih provincijala ovu našu izjavu.

Vašeg sam Preuzvišenog Gospodstva

U Zagrebu, dne 17. studenog 1941.

odani
provincijal hrv. franj. Provincije sv. Ćirila i Metoda.

HERCEGOVAČKA FRANJEVAČKA PROVINCIJA

Napomene

U okružnici od 17. V. 1941. upozorio sam braću na mogućnost zaraznog utjecaja duha ovog svijeta posebno u opojnim danima novostečene državne nezavisnosti. Ne bude li naša redovnička i svećenička svijest svestrano i snažno razvijena, vremeniti interesi i obziri zasjenit će, ako neće u neprozirni mrak zaviti, nedostižnu uzvišenost i nenadoknadivost našeg božanskog poslanstva. Nije neobična pojava, da prevrati pokolebaju zvanja i u zdravim provincijama. Te opasnosti zabrinjuju očito preč. o. generala pa očekujem, da će naš život u cijelosti demantirati iznešene teške optužbe.

Možemo sa zadovoljstvom utvrditi da je provincija vođena i išla uglavnom putem zacrtanim u ovoj poslanici preč. o. generala. U smislu novijih crkvenih propisa Starješinstvo je nastojalo da od članova ukloni napast preuzimanja odgovornosti na području svjetovne vlasti ne slabeći su tim, nego baš obratno, djelotvornu odanost prema državi i narodu.

Poznato je, da se nijesmo ogriješili o krv ili imovinu tuđu. Strahote zabluda i orgije strasti oko nas nijesu nam pomutile čistoću vjere i spoznaje, da su pred Bogom svi ljudi, bez razlike vjere i imena, braća. Mnogi između nas, s pohvalom ističem, spasavali su živote, otirali suze, ublaživali bijedu i zalagali se za uklanjanje bezakonja. Sotonska zloba i ljudska ludost neće nas razumjeti. Dosta nam je svijest, da će nas za to Bog nagraditi i da nismo iznevjerili duhovnu baštinu sv. Franje.

Ovom prigodom stavljam svoj braći na srce, imajte stalno pred očima ratne teškoće i opću oskudicu. Molimo se Bogu za pomoć i za mir. Svoje franjevačko siromaštvo pokažimo u izbjegavanju svih suvišnih izdataka i u savjesnom ograničavanju životnih potreština: putovanja, hrane, odjeće, obuće. Novčana sredstva provincije, samostana i župa daleko zaostaju za porastom cijena.

Svima preporučam čvrsto pouzdanje u Božju Providnost. Žalosni otpadi mlade braće neka nas potaknu na skrajnje ozbiljan ispit savjesti, starješine i podložnike; odgojitelje, profesorske zborove i mladež. Nemile i neslućene pojave među vjernicima naših župa terete savjest i dušobrižnika. Veseli i neumornu revnost u vršenju naših dužnosti neka milostivo Majčinim savjetom i zagovorom prati Nebeska Zaštitnica provincije i reda.

Bratski vas pozdravlja

Mostar, 12. rujna 1941.

o. Krešimir Pandžić
provincijal

25. I. 1942.

Mnogo pošt. o. Dru fra Petru Grabiću, Provincijalu, Split-Dobri

Mnogo pošt. Oče!

Kad sam se polovicom prosinca vratio iz Rima, mislio sam da ćemo se negdje vidjeti i razgovoriti. U Rimu je govorio i P. Franze, da će se možda navratiti i u Mostar. Govora je bilo, da će putovati apostolski delegat. Međutim, zavalije mećave i ledovi sve puteve, Bog zna dokle, pa Vam se prigodice javljam s nekoliko riječi po Dru Boži Vuci.

Vi Rim poznate po sebi, a i po P. Franze-u pa Vama dvojici provincijala nemam što novo reći, premda mi je preč. o. general naredio, da neke točke zabilježim i saopćim ostalim našim provincijalima. U Ljubljani, Zgbu i Sarajevu usput sam vidio provincijale. Uglavnom prijašnje upute. Mngr. Felice htio je, da u državnom tajništvu razgovoram s referentom za naše krajeve Barbettom. O. general je konačno razgovarao s mngrom Tardaijem. Ni državno tajništvo ni o. general nijesu tvrdo inzistirali, da prekinemo kateheziranje u gornjim stranama, koliko inovjerci svojevotno traže i pod odgovornošću biskupa i provincijala. Bio sam se vratio u Zgb, nije ni nadbiskup ni delegat bio poslao niti svog izvještaja niti biskupske konferencije. U drž. tajništvu su tvrdili, da će Sv. Stolica izdati direktive za rad na crkvenom polju, ali prije moraju dobiti autentične izvještaje od biskupske konferencije i od ap. delegata. Delegat je mislio božićati u Italiji. Šta je kasnije bilo, ne znam. Kad sam upozorio delegata, onda se je odlučio, da i on sastavi i pošalje svoj izvještaj.

U sporazumu s drž. tajništvom o. general preporučuje i traži: 1) Trijezno se držati, da nikakvi budući događaji ne bi iznenadili ili teretili provincije. 2) U pogledu obraćenika iz grkoistočne crkve držati se točno napatuka Sv. Stolice i običnih pastoralnih norma. 3) Pojedinačno poučeni – ne površno u masama – smiju se primati inovjerci u crkvu pod odgovornošću biskupa i provincijala, koliko naši fratri sudjeluju. 4) Ne primati ni kuće, ni crkve, ni posjed niti od drugih vjera, pogotovu ne od pravoslavnih. 5) Da rečem o. Teofilu, o. Juričev neka se ne pača u nikakve političke posle. 6) Koje su od članova naših provincija biskupi pozvali da katehiziraju šizmatike, neka se ne opozivlju, dok Sv. Stolica ne izda nove direktive. – To je općenito poručio za sve. *Inače vrijede ljetošnje upute, što su ih Vama dali usmeno i pismeno.*

Vrijeme je bilo izvanredno lijepo sve dane. Prvi put sam bio u Italiji. Razgledao sam Rim, Asiz, Firenzu i Veneciju. Naša kolonija u Rimu iz svih provincija lijepo se slaže. Mladariju u fra Karlovoj komisiji, uza sav trud, ne ostavlja bijes. Vole dirati fra Stanka, ali ne ostaje ni on dužan. –

Zanima me kako je uspio P. Franze. Nešto mi je pričao fra Božo.

Vas, o. Teofile i svu braću najsrdačnije pozdravlja odani

o. Krešimir Pandžić

Poseban pozdrav mp. o. Ryzinskomu, ako je još tu. ✍

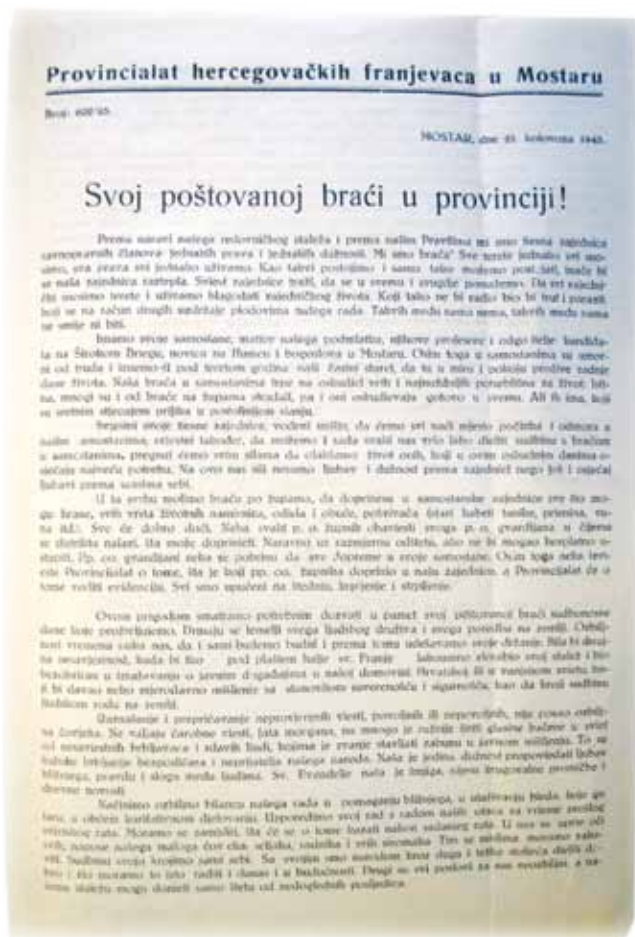
Provincijalat hercegovačkih franjevaca u Mostaru
 Broj: 602/43.
 Mostar, dne 21 kolovoza 1943.

Svoj poštovanoj braći u provinciji!

Prema naravi našega redovničkog staleža i prema našim Pravilima mi smo tiesna zajednica ravnopravnih članova jednakih prava i jednakih dužnosti. Mi smo braća. Sve terete jednako svi snosimo, sva prava svi jednako uživamo. Kao takvi postojimo i samo tako možemo postojati, inače bi se naša zajednica raztepla. Sviest zajednice traži, da se u svemu i svugdje pomažemo. Da svi zajednički snosimo terete i uživamo blagodati zajedničkog života. Koji tako ne bi radio bio bi trut i parazit, koji se na račun drugih uzdržuje plodovima tuđega rada. Takvih među nama nema, takvih među nama ne smije ni biti.

Imamo svoje samostane, matice našega podmlatka, njihove profesore i odgojitelje: kandidata na Širokom Briegu, novica na Humcu i bogoslova u Mostaru. Osim toga u samostanima su umorni od truda i iznemogli pod teretom godina naši častni starci, da tu u miru i pokoju prožive zadnje dane života. Naša braća u samostanima trpe na oskudici svih i najnuždnijih potrebitina za život. Istina, mnogi su i od braće na župama stradali, pa i oni oskudievaju gotovo u svemu. Ali ih ima, koji su sretnim stjecajem prilika u povoljnijem stanju.

Svjestni svoje tiesne zajednice, vođeni mišlju, da ćemo svi naći mjesto počinka i odmora u našim samostanima; svjesni također, da možemo i sada svaki nas vrlo lako dieliti sudbinu s braćom u samostanima, pregnut ćemo svim silama da olakšamo život onih, koji u ovim

oskudnim danima osjećaju najveću potrebu. Na ovo nas sili ne samo ljubav i dužnost prema zajednici nego još i osjećaj ljubavi prema samima sebi.

U tu svrhu molimo braću po župama, da doprinesu u samostanske zajednice sve što mogu: hrane, svih vrsta životnih namirnica, odiela i obuće, pokrivača (stari habeti, tunike, prtenina, vuna itd.). Sve će dobro doći. Neka svaki p. o. župnik obavijesti svoga p. o. gvardijana u čijemu se distriktu nalazi, šta može doprinijeti. Naravno uz razmjernu odštetu, ako ne bi mogao besplatno ustupiti. Pp. oo. gvardijani neka se pobrinu da sve dopreme u svoje samostane. Osim toga neka izvijeste Provincijalat o tome, šta je koji pp. oo. župnika doprinio u našu zajednicu, a Provincijalat će o tome voditi evidenciju. Svi smo upućeni na štednju, krpljenje i strpljenje.

Ovom prigodom smatramo potrebnim dozvati u pamet svoj poštovanoj braći sudbonosne dane koje proživljujemo. Drmaju se temelji svega ljudskog društva i svega poredka na zemlji. Ozbiljnost vremena nuka nas, da i sami budemo budni i prema tomu udešavamo svoje držanje. Bila bi skrajna nesavjesnost, kada bi tko pod plaštem halje sv. Franje lakoumno zlorabio svoj stalež i bio bezobziran u izražavanju o javnim događajima u našoj domovini Hrvatskoj ili u vanjskom svijetu; koji bi davao neko mjerodavno mišljenje sa stanovitom suverenosti i sigurnošću, kao da kroji sudbinu ljudskom rodu na zemlji.

Raznašanje i prepričavanje neprovjerenih vesti, povoljnih ili nepovoljnih, nije posao ozbiljna čovjeka. Ne valjaju čarobne vesti, fata morgana, nu mnogo je ružnije širiti glasine bačene u svijet od nesavjestnih brbljavaca i rđavih ljudi, kojima je zvanje stavljati zabunu u javnom mišljenju. To su babske brbljarije bezposličara i neprijatelja našega naroda. Naša je jedina dužnost propovijedati ljubav bližnjega, pravdu i slogu među ljudima. Sv. Evandjelje naša je knjiga, nijesu krugovalne promičbe i dnevne novosti.

Načinimo ozbiljno bilancu našega rada u pomaganju bližnjega, u utražavanju bieda, koje ga taru, u obćem karitativnom djelovanju. Uzporedimo svoj rad s radom naših otaca za vrijeme prošlog svjetskog rata. Moramo se zamisliti, šta će se o tome kazati nakon sadanjeg rata. U nas su uprte oči svih, napose našega maloga čovjeka: seljaka, radnika i svih siromaka. Tim se mislima moramo zabaviti. Sudbinu svoju krojimo sami sebi. Sa svojim smo narodom kroz duga i teška stoljeća dielili dobro i zlo, moramo to isto raditi i danas i u budućnosti. Drugi su svi poslovi za nas neozbiljni, a našem staležu mogu donijeti samo štetu od nedoglednih posljedica.

Stoga u sporazumu s otcima provincije najstrože pod prijetnjom kaznenih sankcija zabranjujemo svima i svakome u javnosti i uobće pred vanjskim osobama davati izjave o prilikama u Domovini i javno kritikovati rad naših vlasti, prognosticirati budućnost u svijetu i kod nas, te iznositi svoje mišljenje o svjetskim problemima i događajima. Suvišno je i spominjati da nije nitko vlastan davati izjave u ime Provincije ili nas franjevaca uobće, pa ni u svoje vlastito ime. Mi smo svi jedno: jedan za sve, svi za jednoga. Interes jednoga ne može biti različit od interesa drugoga.

Budućnost je naša u Božjim rukama. Njegova providnost ravna udesom svemira, svjetova i pojedinaca. O sudbini čovječanstva razbijaju glave najveći umovi svijeta, ali je konačna odluka u rukama vječnog Neimara, Stvoritelja svega vidljivog i nevidljivog. Naše je da radimo i da se usrdno molimo za milosrđe i pomoć. Pobožno molenje našega Breviara i drugih naših privatnih pobožnosti jest mjerilo duhovnog života. Zanimarivanje molenja Breviara jest najsigurniji znak moralnog padanja i neminovno konačno propadanje. Molimo se, braćo, i bdijmo nad oboma, nad našim siromašnim narodom i nad našom dragom domovinom Hrvatskom. Neka desnica dobroga Oca nebeskoga štiti nas i sav naš hrvatski narod, da nas što manje zanesu mutni valovi krvavo zavađenog čovječanstva!

Braćo, prema ovim smjernicama djelujmo i nadajmo se sretnom svršetku ovoga strašnoga pokolja i Božjega biča na zemlji. Pouzdanjem u Boga vedro gledajmo u budućnost!

Na koncu, poštovana braćo, napominjem i ovo: Nezgodna su putovanja i skopčana su sa stanovitim pogibeljima. Putuje se često samo da se putuje: bez svrhe i bez cilja. Stoga ne će se dopuštati putovanja izvan granica Provincije bez važnih razloga i bez obćeg interesa. Isto tako trebat će ograničiti nepotrebna hodanja i unutar Provincije. Neka se u ovom pogledu točno obslužuju propisi naših Statuta Provincialia (p. 11. n 44 – 46).

Tokom godine nastojat ćemo posjetiti svu braću kod njihovih kuća. Programa puta i posjete ne će biti. Kada se pruži mogućnost onda ćemo se, ako Bog da, vidjeti. Tom zgodom ukoliko budu prilike dopuštale, držat ćemo sastanak s našim Trećarima.

Bratski Vas sve pozdravljamo združene serafinskom ljubavlju i povezane zajedničkim radom i molitvom.

Provincial:
fra Leo Petrović

P. S. Ovo pismo neka se javno pred čitavom redovničkom obitelji pročita i onda u Zbornici 2 – 3 dana izvjesi da svakomu dođe do znanja. ✍